

УДК 658.152:06.052

ІНВЕСТИЦІЙНЕ РІШЕННЯ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

І.Р. Бузько, д.е.н., професор

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Северодонецьк, Україна

Розвиток підприємства, вдосконалення виробництва та підвищення його ефективності безпосередньо пов'язані з інвестиційною діяльністю. В умовах сучасної економіки України особливо складним є процес прийняття ефективних ІР.

Метою роботи є дослідження теоретичних підходів до визначення інвестиційного рішення та умов його використання в стратегічному управлінні виробничих підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженням категорії «інвестиційне рішення» як різновиду стратегічного управлінського рішення займалась значна кількість вчених. П. Атамас, Н. Гаврилова, Н. Єфімова, А. Журавка, Т. Лепейко, В. Федоренко, А. Гойко, А. Череп, Т. Куриленко, В. Хрустальова. Їх ухвалення та реалізація дає можливість здійснити не тільки процес інвестування на підприємстві, а й досягнення короткострокових та довгострокових цілей, стабільного соціально-економічного розвитку як окремих підприємств, так і країни в цілому. У зв'язку з цим необхідним стає розуміння сутності інвестиційних рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження

Суб'єкт Існуючі, так би мовити класичні визначення терміну «інвестиційне рішення» (табл. 1) вкрай різномірні. Вважаємо що базовим визначенням для цілей стратегічного управління є визначення П. Атамаса.

Проте, більшість визначень ІР, відносяться лише до управлінських рішень, які приймаються на передінвестиційній стадії – стадії вибору та прийняття інвестиційного проекту. Але після вибору інвестиційного проекту настає стадія його реалізації та експлуатації – яка є найважливішою. Саме від ефективності ІР на стадії реалізації інвестиційного проекту залежить окупність прийнятого проекту та його прибутковість. Тому найточніше характер інвестиційних рішень серед сучасних робіт у своєму визначенні описав О. Паранько, який стверджує, що: управлінські інвестиційні рішення – це рішення, які супроводжують процес інвестування на підприємстві і приймаються виключно для його забезпечення.

Прийняття рішення на етапі вибору інвестиційного проекту – не вирішує проблем

Бузько І.Р. Інвестиційне рішення в стратегічному управлінні виробничих підприємств.

Досліджено теоретичні підходи до розкриття сутності інвестиційного рішення та принципів його прийняття в стратегічному управлінні підприємств виробничої сфери. Сформульовано вимоги, принципи, критерії та правила прийняття інвестиційних рішень в рамках інвестиційного проекту.

Ключові слова: Інвестиційне рішення, стратегічне управління

Бузько И.Р. Инвестиционное решение в стратегическом управлении производственных предприятий.

Исследованы теоретические подходы к раскрытию сущности инвестиционного решения и принципов его принятия в стратегическом управлении предприятий производственной сферы. Сформулированы требования, принципы, критерии и правила принятия инвестиционных решений в рамках инвестиционного проекта.

Ключевые слова: Инвестиционное решение, стратегическое управление

Buzko I.R. Investment decisions in the strategic management of industrial enterprises.

Theoretical approaches to disclosure of investment decision and its acceptance of the principles of strategic management in production sphere. The requirements, principles, criteria and rules for investment decisions in the framework of the project.

Keywords: investment decisions, strategic management

підприємства, а лише обирає шлях вирішення проблеми, який тільки починається. Особливість інвестиційних рішень полягає у супроводі інвестиційного проекту для забезпечення його реалізації та експлуатації. Тому кінцевим результатом є результат провадження інвестиційного проекту, його окупність та дохід, отриманий у результаті його експлуатації. Від якості та оперативності інвестиційних рішень на фазі експлуатації проекту залежить окупність та прибутковність проекту. Деякі вчені вважають, що

процес прийняття інвестиційних рішень залежить від творчості та креативних підходів як інвесторів, так і аналітиків. Для правильного рішення необхідно ефективно використати підходящу методологію аналізу та певний набір показників і коефіцієнтів, які максимально характеризують діяльність об'єкта інвестування. Також слід відзначити, що головним фактором прийняття ефективних інвестиційних рішень є обліково-аналітична інформація.

Таблиця 1. Розкриття терміну «інвестиційне рішення» у літературних джерелах

<i>Джерело</i>	<i>Визначення</i>
П. Атамас	Рішення про поточні витрати з метою одержання доходів у майбутньому; IP – це рішення стратегічного характеру, розраховані на тривалий період часу та пов'язані з невизначеністю і ризиком.
Н. Гаврилова	Різновид управлінського рішення, що потребують значних витрат і передбачають зміни соціально-економічного розвитку підприємства та стану його працівників унаслідок вкладання коштів в об'єкти реального або фінансового інвестування
Н. Єфімова	Управлінські рішення, які можуть прийматися суб'єктом інтуїтивно, на основі накопиченого досвіду або підприємницького таланту.
А. Журавка	Засіб управління, який забезпечує ефективний розвиток промислового підприємства як об'єкту управління та досягнення його головної місії та цілі
Т. Лепейко	Це управлінське рішення, в процесі прийняття якого слід керуватись критеріями, які дають змогу оцінити життєздатність проекту, доцільність його реалізації та його прийнятність
В. Федоренко, А. Гойко	Рішення в рамках інвестиційного проекту, для яких характерна стратегічність у направленості, спрямованість на перспективу, передбачення якої пов'язане з ризиком
А. Череп, Т. Куриленко, В. Хрустальова	а) Рішення, наслідком якого є суттєві фінансові витрати та зміни у становищі підприємства в цілому; б) Комплексні рішення, які вимагають спільної роботи багатьох людей, які мають різну кваліфікацію та різні погляди на інвестиції.

П. Атамас вважає, що для IP характерно наступне:

- витрати, як правило передують вигодам;
- після здійснення інвестицій, вкладені в них ресурси стають зв'язаними на тривалий час і не можуть бути використані на інші цілі та швидко повернутися з прибутком;

- вкладені ресурси повинні будуть приносити дохід протягом всього періоду функціонування придбаних активів, при цьому норма їх доходності повинна бути не меншою, ніж доходність вкладень в інші (поточні) активи;

- в кінці періоду використання об'єкт інвестування може мати певну ліквідаційну вартість.

Інвестиційні рішення фокусуються на питаннях визначення напрямів (об'єктів) вкладання тих коштів, які є в розпорядженні організації. Досить часто в літературі зазначається, що інвестиції здійснюються з метою отримання прибутку. Це так лише певною мірою. Треба звертати увагу, що існує й «соціальне інвестування», навіть у рамках діяльності

комерційних організацій. У таких випадках не виникає прямого комерційного ефекту у вигляді прибутку. З'являються ефекти іншого типу – покращання умов праці, відпочинку, оздоровлення, культурно-освітнього розвитку тощо. До того ж слід урахувати, що, крім прибутку, власників бізнесу цікавить рівень капіталізації компанії, тобто її ринкова вартість. Тому фінансовий менеджмент компанії, управлінські рішення можуть фокусуватися не тільки на прибутку, але й на ряді інших цілей.

Міра відповідальності за прийняття інвестиційного проекту в рамках того або іншого напрямку різна. Так, якщо йдеться про заміщення наявних виробничих потужностей, рішення може бути прийняте досить «безболісно», оскільки керівництво підприємства ясно уявляє собі, в якому об'ємі і з якими характеристиками необхідні нові основні засоби. Завдання ускладнюється, якщо йдеться про інвестиції, пов'язані з розширенням основної діяльності, оскільки в цьому випадку необхідно врахувати ряд нових чинників: можливість зміни положення фірми на

ринку товарів, доступність додаткових об'ємів матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, можливість освоєння нових ринків, тощо.

Треба зазначити, що ІР в процесі прийняття мають відповідати наступним вимогам, перелік яких наведено у табл. 2.

Таблиця 2. Вимоги щодо прийняття інвестиційних рішень в рамках інвестиційного проекту

<i>Вимоги до прийняття інвестиційного рішення</i>	<i>Характеристика</i>
Наукова обґрунтованість	Формування рішення з урахуванням об'єктивних закономірностей – тих технологічних, економічних, організаційних особливостей об'єкта, вплив на діяльність якого справлятиме рішення
Цілеспрямованість	Точна відповідність цілям інвестиційного проекту
Кількісна та якісна визначеність	Рішення обов'язково має містити конкретні кількісні показники і математичні розрахунки щодо результатів здійснення рішення, а також детальний якісний опис тих його аспектів, які не можуть бути виражені кількісно
Правомірність	Рішення повинне не суперечити чинним законам, відомчим наказам, нормам, стандартам, інструкціям та іншим нормативним документам
Оптимальність	Прийняття такого варіанта рішення, який би відповідав економічному критерію ефективності, тобто забезпечував би одержання максимальних результатів з найменшими витратами на розробку та супровід інвестиційного проекту
Своєчасність	Процес прийняття рішення повинен вкладатися в заздалегідь визначені строки підготовки, прийняте рішення повинно бути доведено до конкретних виконавців, а також має бути забезпечений належний контроль за виконанням інвестиційного рішення
Комплексність	Врахування всіх аспектів інвестиційної ситуації в Україні в процесі прийняття рішення
Гнучкість	Рішення має негайно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, економічного оточення інвестиційного проекту
Повне оформлення	Рішення має містити вичерпні визначення конкретних способів здійснення завдання, потрібних ресурсів, строків виконання, складу виконавців, порядку їхньої взаємодії, правомірності документів

Дотримання всіх вимог, які ставляться до прийняття ІР, є необхідним для забезпечення їхньої конкретності, належної інформативності, а також для чіткого розподілу обов'язків щодо їх виконання. Якщо ІР відповідає вимогам, тоді забезпечується можливість його виконання. Ступінь відповідальності за прийняття ІР щодо проекту у рамках того чи іншого напрямку різна. Так, якщо мова йде про заміну наявних виробничих потужностей, рішення може бути прийнято достатньо безболісно, оскільки керівництво підприємства чітко уявляє собі, у якому обсязі і з якими характеристиками необхідні нові основні засоби.

Завдання ускладнюється, якщо мова йде про інвестиції, пов'язані з розширенням основної діяльності, оскільки у цьому випадку необхідно врахувати ряд нових факторів: можливість зміни позиції підприємства на ринку товарів, доступність додаткових обсягів матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, можливість освоєння нових ринків тощо.

Підготовка та реалізація інвестиційного проекту контролюється органами державної влади, тому слід зазначити, що для прийняття будь-якого інвестиційного рішення буде затримуватися та аналізуватися державними

органами влад – це є суттєвим недоліком. Інвестиційна діяльність є ризиковою та вирішення проблем впродовж реалізації ІІ потребує оперативного прийняття ефективних інвестиційних рішень, що не можливо з державними інвестиціями. Також залучення іноземних інвестицій до реалізації ІІ мають свої вимоги та недоліки.

Нерідко рішення повинні прийматися в умовах, коли є ряд альтернативних чи взаємозалежних проектів. У цьому випадку необхідно зробити вибір одного чи декількох проектів, опираючись на деякі критерії. Очевидно, що таких критеріїв може бути декілька, а ймовірність того, що будь-який один проект буде кращий за інші за всіма критеріями, як правило, значно менше одиниці.

Згідно І. Бланка та Н. Гуляєвої, до основних принципів, що забезпечують підготовку і прийняття стратегічних інвестиційних рішень в процесі розробки інвестиційної стратегії підприємства відносяться «урахування базових стратегій операційної діяльності підприємства» та «переважна орієнтація на підприємницький стиль стратегічного управління інвестиційною діяльністю», проте вони не описують модель та особливості процесу прийняття і реалізації

інвестиційних рішень на промислових підприємствах. Т. Власюк розробила алгоритм прийняття і реалізації інвестиційних рішень, але також не описує саму модель. А. Череп визначив критерії та правила прийняття інвестиційних рішень. Д. Норткотт розглядає модель прийняття

та реалізації ІР, як сукупність послідовних етапів та пропонує механізм процесу прийняття інвестиційних рішень – що насправді є алгоритмом прийняття інвестиційних рішень, який є частиною процесу прийняття та реалізації ІР (табл. 3).

Таблиця 3. Принципи, критерії та правила прийняття ІР

<i>Ознаки</i>	<i>Зміст</i>
Принципи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розгляд підприємства як відкритої соціально-економічної системи, спроможної до самоорганізації. 2. Урахування базових стратегій операційної діяльності підприємства. 3. Переважна орієнтація на підприємницький стиль стратегічного управління інвестиційною діяльністю. 4. Забезпечення погодженості перспективного, поточного і оперативного управління інвестиційною діяльністю. 5. Забезпечення адаптивності інвестиційної стратегії до змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища. 6. Забезпечення альтернативності стратегічного інвестиційного вибору. 7. Забезпечення постійного використання результатів технологічного прогресу в інвестиційній діяльності. 8. Врахування рівня інвестиційного ризику в процесі прийняття стратегічних інвестиційних рішень. 9. Орієнтація на професійний апарат інвестиційних менеджерів у процесі реалізації інвестиційної стратегії. 10. Забезпечення розробленої інвестиційної стратегії підприємства відповідними організаційною структурою та інвестиційною культурою є найважливішою умовою для ефективної її реалізації.
Критерії	<ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії, за якими оцінюється життєздатність проекту: <ul style="list-style-type: none"> - нормативні (правові) критерії, тобто норми національного та міжнародного права, вимоги стандартів, конвенцій та ін.; - ресурсні критерії (за видами): <ul style="list-style-type: none"> - науково-технічні критерії; - технологічні критерії; - виробничі критерії; - обсяг і джерела інвестиційних ресурсів. 2. Якісні критерії, за якими визначається доцільність інвестиційного проекту: <ul style="list-style-type: none"> - відповідність довгострокових цілей інвестиційного проекту цілям розвитку ділового середовища; - ризики та їх фінансові наслідки (чи призводять вони до зростання інвестиційних витрат або зниження обсягів виробництва, реалізації та ціни продукції проекту); - ступінь стійкості проекту; - ймовірність проектування сценарію і стану ділового середовища.
Правила	<ol style="list-style-type: none"> 1. інвестувати кошти у виробництво чи цінних паперів має сенс тільки, коли можна дістати чистий прибуток вище, ніж від зберігання грошей до банку; 2. інвестувати кошти можна буде, лише коли, рентабельності інвестиції перевищують темпи зростання.

Розглядаючи перераховані принципи з точки зору їх практичної значущості, можна стверджувати, що керуючись цими принципами, підприємству складно буде організувати інвестиційну діяльність, оскільки вони є загальними та нечітко вираженими. Головним критерієм оцінки проекту є його фінансова (комерційна) ефективність. Цей метод

грунтований на мінімізації витрат, максимізації доходів і надає добрі результати при оцінці ефективності невеликих проектів з короткими термінами окупності витрат.

Особливість процесу прийняття рішень у тому, що – це є людська діяльність, а не об'єктивний механічний процес. Головним елементом інвестиційного процесу є його учасники (табл. 4).

Таблиця 4. Учасники інвестиційного процесу та мотивація їх участі в ньому

<i>Категорії суб'єктів реалізації інвестиційного проекту</i>	<i>Цілі участі в реалізації інвестиційного проекту</i>
Власників інвестиційних ресурсів	- рентабельність - збереження вкладених інвестиційних ресурсів
Кредитори	- збереження і повернення кредитних ресурсів
Наймані працівники	- збереження робочих місць - безпека праці - участь в розподілі прибутку
Менеджери	- показники успішності діяльності підприємства - участь в розподілі прибутку - престижність
Суспільство	- податки - зайнятість населення - інші позитивні ефекти від реалізації

Висновки

Таким чином, досліджені теоретичні підходи до розкриття сутності інвестиційного рішення дозволяють зробити висновок про актуальність подальших досліджень з метою формування сучасних підходів до стратегічного управління під

час розробки, впровадження та супроводу інвестиційних проектів підприємств виробничої сфери. Наявний теоретичний базис достатній для подальших досліджень, проте його повнота не відповідає вимогам практиків.

Список літератури:

1. Атамас П. Й. /Управлінський облік 2-ге вид. Навчальний посібник – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
2. Бланк И. Инвестиционный менеджмент. – К. : Эльга, Ника-центр, 2006. – 552 с.
3. Бузько И. Р. Стратегическое управление инвестициями и инновационная деятельность предприятия: монография / И.Р. Бузько, Е.В. Вартанова, А.А. Голубенко; Восточноукр. нац. ун-т им. В. Даля. – Луганск, 2012. – 175 с.
4. Бузько І.Р., Інвестиційна політика у глобальному вимірі: формування та реалізація : моногр. / І. Р. Бузько, В. І. Чиж, А. Ю. Тищенко ; Східноукраїн. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2011. – 192 с.
5. Кузьмін О. Є. Системи прийняття рішень в економіці та техніці: від теорії до практики (Розділ 4.9. Методичні положення щодо прийняття управлінських рішень в інжиніринговому ціноутворенні) / О. Є. Кузьмін, В. Й. Жежуха, Н. А. Городиська та інші / Колективна монографія у 2 т. Т.1 / за заг. ред. Савчук Л. М. – Павлоград: Арт Синтез-Т, 2014. – 436 с. (С. 354-365).
6. Куриленко Т. П., Хрустальова В. В. / Логіка прийняття рішень інвестиційного характеру / Збірник наукових праць «Науковий вісник академії муніципального управління», серія «Економіка», Випуск 7, 2009. – с.9-15
7. Паранько Я. О. / Проблеми прийняття управлінських інвестиційних рішень на машинобудівних підприємствах: зарубіжний досвід, /Я. О. Паранько//Управління у сфері фінансів, страхування та кредиту 2009 р. – Л. : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – С.250-252.
8. Філіппова С. В., Балан О. С. Розділ 8. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття інвестиційних рішень в формуванні конкурентоспроможності регіону (стр. 199-233) в монографії: Формування конкурентоспроможності економіки регіону Українського Причорномор'я: Монографія / За редакцією академіка НАН України Б. В. Буркинського. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2012. – 492 с.

Надано до редакції 14.08.2014

Ірина Романівна Бузько / Irina R. Buzko

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Інвестиційне рішення в стратегічному управлінні виробничих підприємств. [Електронний ресурс] / Бузько І.Р. // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 6 (16). – С. 224-228. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n6.html>